

Grażyna Nieduszyńska

Archiwum Rękopiśmienne Juliana Przybosa w Muzeum Literatury im. Adama Mickiewicza W Warszawie

Biuletyn Polonistyczny 20/3 (65), 97-100

1977

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

ukończenia: r. 1979); "Bibliografia literatury ukraińskiej w polskich przekładach, nauce o literaturze i krytyce literackiej" (opracowuje dr hab. Stefan Kozak; termin ukończenia: r. 1980); "Dostojewski w polskich przekładach, nauce o literaturze i krytyce literackiej" (opracowuje dr L. Jazukiewicz-Osełkowska; termin ukończenia: r. 1980); "Lew Tołstoj w Polsce Ludowej" (kontynuacja bibliografii Piotra Grzegorzczaka), (opracowuje mgr E. Bazela-Drzewiecka; termin ukończenia: r. 1978); "Aleksy Tołstoj w Polsce" (opracowuje mgr Monika Zielińska; termin ukończenia: r. 1978); "Polska recepcja radzieckiej powieści historycznej" (opracowuje mgr Włodzimierz Zaworski; termin ukończenia: r. 1979).

W Pracowni Literatur Zachodnio- i Południowosłowiańskich, której kierownikiem jest prof. J. Śliziński, przygotowywana jest pod jego kierunkiem "Bibliografia słowianoznawstwa polskiego okresu międzywojennego. Synteza" (opracowuje zespół; termin ukończenia: r. 1980); kontynuowane są też prace dokumentacyjno-bibliograficzne nad polsko-słowiańskimi stosunkami literackimi (kartoteka, opracowywana wspólnie z przedstawicielami Pracowni Literatur Wschodniosłowiańskich) oraz "Kartoteka i mikroteka ciągła zachodnio- i południowosłowiańskich rękopisów literackich".

Doc. dr Halina Janaszek-Ivaničková

ARCHIWUM RĘKOPIŚMIENNE JULIANA PRZYBOSIA

W MUZEUM LITERATURY IM. ADAMA MICKIEWICZA W WARSZAWIE

Od marca 1973 r. w zbiorach rękopiśmiennych Muzeum Literatury im. Adama Mickiewicza w Warszawie znajduje się archiwum rękopiśmienne Juliana Przybosia, przekazane przez pierwszą żonę poety, Bronisławę Przybosiówą¹. Jest to duża część rękopisów literackich, korespondencji i dokumentów Przybosia z okresu przed- i powojennego. Materiały te znajdują się obecnie w trakcie szczegółowego opracowywania i katalogowania.

Wśród rękopisów literackich najważniejszą grupę stanowią rękopisy wierszy, mianowicie:

- 43 karty brulionów wierszy z lat 1923-1937, drukowanych w przedwojennych tomikach poety: "Sponad", "W głąb las", "Równanie serca" (nr inw. 659);

- notatnik z poematem "Pioro z ognia" z r. 1937; 49 kart (nr inw. 844);

- siedem notatników poety z brulionami wierszy, artykułów, prozy, różnymi notatkami obejmującymi lata 1927-1955 (nr inw. 842-843, 871-874, 1074);

- niewielki fragment rękopisów i maszynopisów szkiców drukowanych w "Zapiskach bez daty" i nie drukowanych, ale mających tę samą formę literacką (nr inw. 1070);

- "Żywot opisowości" - 24 karty, i fragment innych szkiców - 11 kart, które ukazały się w tomie "Czytając Mickiewicza" (nr inw. 1076-1077).

Luźne rękopisy brulionów wierszy oraz notatniki robocze pozwalają poznać warsztat poetycki Przybosa i częściowo odtworzyć proces twórczy. Zostały one dokładnie zbadane i uwzględnione w przygotowywanej przez Wydawnictwo Literackie w Krakowie edycji wszystkich dzieł poetyckich Juliana Przybosa.

Licznie reprezentowana jest wśród rękopisów twórczość publicystyczna poety, gdzie wydzielić można:

- wypowiedzi Przybosa o własnej twórczości - 30 kart rękopisów i maszynopisów (nr inw. 1073);

- artykuły teoretyczne i wypowiedzi ogólne o poezji; jest to 55 kart rękopisów, drukowanych częściowo w tomie "Linia i gwar" (nr inw. 1071), oraz artykuły na różne, aktualne w latach 1933-1946, tematy literackie i społeczne oraz wypowiedzi teoretyczne o sztuce - 225 kart (nr inw. 870, 1072), które ukazały się w prasie, a częściowo znalazły się również w tomie "Linia i gwar".

W tej grupie wymienić należy także kilka redakcji "Słowa wstępnego" do Wydania Narodowego "Dzieł" Adama Mickiewicza (nr inw. 1075) oraz szpalty korektowe - z poprawkami autora - tomu poezji "Miejsce na ziemi" (nr inw. 1069).

Bardzo cenna i interesująca dla historyków literatury i biografów

poety będzie jego korespondencja, w tej chwili częściowo zastrzeżona ze względu na wymienione w niej osoby żyjące. Dzieli się ona na listy Przybosia oraz listy różnych osób do niego. Jak w każdym prawie archiwum, listów samego twórcy jest niewiele. W tym wypadku są to: bruliony listów do Karola W. Zawodzińskiego, Karola Irzykowskiego, Stanisława Czernika (nr inw. 875); ciekawy blok 18 listów z czasów wojny (lata 1941-1942) do teściowej, Marii Koźdoń, w których, ze względów konspiracyjnych, jako nadawcy figurują: żona - Bronisława Przybosiowa, lub brat - Władysław Przyboś (nr inw. 1060).

Wśród licznej korespondencji do poety wyróżniają się duże bloki listów od Tadeusza Peipera - 32 listy z lat 1927-1933 (nr inw. 655); 128 listów Jana Brzękowskiego, pisanych z Paryża w latach trzydziestych (nr inw. 876); 71 listów Alfreda Łaszowskiego z lat 1930-1947 (nr inw. 877, 995).

W bogatej, obejmującej 470 listów, korespondencji od różnych osób na uwagę zasługują, między innymi, takie nazwiska nadawców, jak: Józef Czechowicz - 5 listów, Maria Dąbrowska - 11, Ignacy Fik - 6, Kornel Filipowicz - 24, Stefan Flukowski - 17, František Halas - 4, Roman Ingarden - 1, Karol Irzykowski - 1, Jalu Kurek - 27, Stefan Napierski - 11, Włodzimierz Pietrzak - 18, Stanisław Piętaś - 9, Julian Tuwim - 1, Stanisław I. Witkiewicz - 1, Karol W. Zawodziński - 6.

Korespondencja ta - częściowo już publikowana w czasopiśmie, a prawie w całości zmikrofilmowana dla Biblioteki Uniwersyteckiej w Łodzi - jest cennym źródłem wiedzy nie tylko o Julianie Przybosiu, ale także o wielu innych znanych twórcach oraz o wydarzeniach literackich i kulturalnych z lat 1927-1955 (nr inw. 655-656, 878, 996, 1059).

Są także w zbiorze 22 listy od rodziny do Juliana Przybosia z lat 1931-1947 (nr inw. 1083) oraz 64 listy różnych osób (m.in. K. Filipowicza, S. Flukowskiego, T. Peipera, W. Pietrzaka) do Bronisławy Przybosiowej - z lat 1933-1947 (nr inw. 1026).

W prezentowanym archiwum znajdują się ponadto dokumenty poety:

- świadectwa szkolne (m.in. świadectwo dojrzałości z 1920 r.), legitymacje, odznaczenia, dokumenty stypendialne, pisma nauczycielskie,

inne papiery – związane z pracą w liceum w Cieszynie, z działalnością w Związku Literatów Polskich, oraz dokumenty wydawnicze i finansowe (nr inw. 657–658, 1061, 1078–1082).

Na szczególną uwagę zasługuje testament z 1945 r. matki poety, Heleny z Petyniaków Przybosiowej, w formie listu z błogosławieństwem dla synów.

Archiwum uzupełniają druki, zaproszenia na imprezy kulturalne oraz wycinki z prasy.

¹ Archiwum Juliana Przybosia z lat późniejszych znajduje się w Bibliotece Jagiellońskiej, dokąd przekazała je druga żona poety, Danuta Przybosiowa z domu Kula.

Mgr Grażyna Nieduszyńska

PRACE Z ZAKRESU HISTORII I TEORII LITERATURY POLSKIEJ W TOKU OPRACOWANIA*

I. HISTORIA LITERATURY

OŚWIECENIE

1. Kapłon A.: Czytelnicтво czasów Oświecenia w świetle list prenumeratorów. Artykuł. Oddany do druku.
2. Kapłon A.: Popularne widowiska włoskie w Polsce w czasach Stanisława Augusta. Artykuł. W opracowaniu.
3. Kapłon A.: Teatr włoski w Polsce w czasach Stanisława Augusta. Rozprawa doktorska. Ukończenie 1977.

ROMANTYZM

4. Skubalanka T.: Styl językowy komedii A. Fredry. Studium. W druku.

^x Uzupełnienie materiałów zamieszczonych w zeszytcie 2/1977 (64) BP.